

DOSSIERTÈCNIC

FORMACIÓ I ASSESSORAMENT AL SECTOR AGROALIMENTARI

N44 | RACES AUTÒCTONES (II)

Agost 2010

P03 Races equines **P03** Ase Català **P08** Cavall Pirinenc Català **P13** Races avícoles **P13** Gallina Empordanesa **P16** Gallina Prat **P19** Gallina Penedesenca **P22** Oca Empordanesa **P24** Gos d'Atura **P28** L'Entrevista

ruralCat

La comunitat virtual agroalimentària
i del món rural

www.ruralcat.net

Generalitat de Catalunya
Departament d'Agricultura,
Alimentació i Acció Rural
www.gencat.cat/dar

Foto: Gallina raça Prat Blanca. Autor: Arxiu Fernando Orozco.

Foto: Gallina raça Prat Lleonada. Autora: Montserrat Francesch Piqué.

GALLINA PRAT

01 Origen i història

La raça Prat va tenir el seu origen en el conjunt de gallines i galls que eren freqüents en la zona del delta del Llobregat. Ja en l'Edat Mitjana, als comtes de Barcelona els agradava que els paguessin els impostos amb pollastres i capons d'aquella zona. A la fi del s. XIX es va començar a definir i seleccionar. En això van participar alguns avicultors dirigits pel professor Salvador Castelló. Van fixar una varietat lleonada i una altra de blanca. Castelló, ja entrat el s. XX, es va encarregar del seu reconeixement per l'Entesa Europea d'Avicultura. L'expansió va començar cap a l'any 1920 i va durar fins al 1960. Va haver-hi un nombre important d'explotacions avícoles que van utilitzar aquesta raça com a ponedora. Entre elles va destacar la granja Colominas del

El Pollastre i capó del Prat és l'únic producte avícola de l'Estat Espanyol que té concedida una IGP (Indicació Geogràfica Protegida) de la Unió Europea

Prat de Llobregat, on també es va portar a terme una important labor de selecció productiva. Es va estendre per tot Espanya i bona part d'Europa i fins i tot per diversos països americans. A Amèrica del Sud va passar a denominar-se Catalana del Plata. Al voltant de l'any 1965 amb l'aparició de les gallines híbrides es va iniciar la decadència i va anar quedant en mans de criadors aïllats, com animal ornamental, o com productora dels ous de la casa i el pollastre de Nadal. Amb això va entrar en una situació crítica de conservació. A l'any 1974 un grup d'antics avicultors de la raça, animats per l'Ajuntament del Prat de Llobregat, constataren que en el terme del Prat i proximitats, es continuava criant. Des de llavors l'Ajuntament del Prat, la Diputació de Barcelona i el Departament d'Agricultura Ramaderia i Pesca de la Generalitat de Catalunya han col·laborat i vetllat per la seva millora i conservació. El 1985 l'IRTA incorporava una població de 300 gallines i en el 1986 es constituïa l'Associació de Criadors. Des d'aleshores fins al moment actual l'IRTA, en el Centre de Mas de Bover a Constantí i l'Associació de criadors han treballat plegats per la conservació, l'estudi i la millora genètica de la raça per tal de fer més rendible el famós pollastre i capó del Prat.

02 Distribució geogràfica

A Catalunya, la podem trobar a totes les comarques, però principalment en la seva zona d'origen, concretament al Prat de Llobregat i voltants. També s'està criant en pràcticament totes les comunitats autònomes de l'Estat espanyol, entre

les quals podem destacar Andalusia. Així mateix se la pot trobar per diferents països europeus, ja des que es va iniciar la seva estandardització a principis del s. XX. Entre aquests països podem destacar Alemanya, França, Holanda i Itàlia, on figura en els seus respectius llibres de patrons avícoles. També, des de l'inici, és possible trobar-la a Amèrica Central i del Sud.

03 Descripció de la raça

03.01 Característiques morfològiques

En el gall: Cap moderadament gran, ample i allargat. Cresta senzilla, més aviat gran, amb cinc o sis dents. Barbetes grans i penjants. Orelletes oblongues i de color blanc. Bec més aviat llarg i arquejat. Coll més aviat llarg, alçat i arquejat. Tronc llarg, ample i lleugerament inclinat cap a la cua. Dors més aviat llarg, ample i pla. Pit ample, allargat i prominent. Cua duta en angle de 40° a 45° sobre de l'horitzontal. Ales grans. Cuixes més aviat llargues. Tarsos de talla mitjana i de color blau pissarra. En la gallina, que coincideix amb el gall, tot salvant les diferències degudes al sexe, cal destacar: bec menys arquejat, barbetes gairebé rodones i cresta caiguda cap a un costat. Està en plomatge lleonat i blanc.

En la **varietat lleonada**, els pollets típics són de color uniformement ataronjat fosc amb una taqueta negra al cap; ara bé, dins d'un grup de pollets en podem trobar una certa proporció amb ratlles fosques al dors i taques fosques al cap, com també alguns de quasi tots grisos. No obstant això, els que estan relacionats amb un

Foto: Engreixada de Pollastre de raça Prat. Autor: Amadeu Francesch Vidal.

Foto: Gall raça Prat Leonada. Autor: Arxiu Fernando Orozco.

color de plomatge més d'acord amb el patró són els primers. En els adults destaquen les seves plomes d'un ros fosc viu sense arribar al rogenç, amb un to més pujat en el gall, especialment a les plomes del coll i del dors, que són lluent, com envernissades, i en la gallina d'un ros fosc uniforme. Les plomes caudals del gall són de color negre verdós amb reflexos metàl·lics i ben negres en la gallina.

La **varietat blanca** té tot el plomatge completament blanc.

03.02 Característiques relacionades amb la productivitat

Au de port més aviat lleuger i molt rústica. Resistent a la calor i al fred.

Pel que fa al que denominem raça Prat Tradicional, les polletes inicien la posta entre els 4,5 i els 5,5 mesos de vida, encara que n'hi puguin haver algunes que ho facin cap als 4 mesos. En començar la posta hauran consumit uns 9 quilos de pinso. El pes de la polleta a l'inici de posta és al voltant d'1,5 quilos aproximadament, que arriba als 2,2 quilos en ésser gallina adulta. La mitjana del nombre d'ous en la raça Prat al final del primer any de posta és de 150. En aquest moment la gallina haurà consumit uns 53 quilos de pinso. Els ous tenen la closca rosada i són de bona grandària, ben aviat arriben a pesar entre 60 i 65 g.

Els pollastres assoleixen els 2,2 quilos cap els 4,5 mesos de vida, moment en el qual també

arriben a la maduresa sexual i han consumit uns 12 quilos de pinso. El gall adult pot arribar a pesar al voltant de 3 quilos.

Al voltant d'un 15 % de les gallines es posen lloques i poden incubar els propis ous. Si s'escau, solen portar la incubació a terme i tenen un comportament matern excel·lent vers els pollets nous. La forma més habitual de reproduir-la, però, és mitjançant la incubació artificial en una incubadora. Els galls, en època fèrtil i en una proporció d'un gall per a 10 gallines, donen una alta fertilitat dels ous, que se situa entre el 90 i el 95 %. La incubabilitat de l'ou fèrtil es troba entre el 80 i el 85 %, amb la qual cosa l'eclosió mitjana que n'hem d'esperar ronda al voltant d'un 75%.

03.03 Productes d'interès generats per la raça

El pollastre de raça Prat és criat en diferents comunitats autònomes. No obstant això, solament a Catalunya sota el reglament d'una IGP (Indicació Geogràfica Protegida) s'obté un producte amb denominació i que és conegut com "Pollastre i capó del Prat". És l'únic producte avícola de l'Estat espanyol que té concedida una IGP per la Comunitat Europea. Només la poden posseir els pollastres i capons criats en explotacions situades en els termes municipals de Castelldefels, Cornellà de Llobregat, el Prat de Llobregat, Gavà, Sant Boi de Llobregat, Sant Climent de Llobregat, Sant Feliu de Llobregat, Viladecans i Santa Coloma de Cervelló.

Per intentar solucionar el problema que dificultava la comercialització al llarg de tot l'any, cap al 1987 els productors van proposar a l'IRTA millorar genèticament unes poblacions de raça Prat i obtenir-ne el pollastre amb unes quantes setmanes menys de cria sense alterar-ne els valors organolèptics i culinaris.

Cap al 1995 ja s'obtenia el pollastre millorat, que a poc a poc s'ha anat utilitzant en els àmbits més productius sense perdre el tipus tradicional, que intervé en la seva obtenció. El pollastre que s'utilitza dins de la IGP és el millorat.

El pollastre millorat escurça 6 setmanes el temps per aconseguir el pes mínim que es demana per al sacrifici, que és actualment de 2,2 quilos (ha passat de les 20 setmanes d'engreix a les 14). Així mateix, el pollastre millorat per aconseguir els 2,2 quilos necessita 5,3 quilos menys de pinso. Per altra banda, si el millorat el portem a les 20 setmanes de vida pesa uns 3 quilos en front dels 2,2 que pesa el tradicional. De totes maneres l'edat de sacrifici òptima per gaudir de la qualitat de la seva carn està entre les 15 i 18 setmanes de vida.

El pollastre utilitzat en la IGP és el millorat, obtingut per l'IRTA l'any 1995.

Foto: Pollets raça Prat Leonada. Autora: Montserrat Francesch Piqué.

Foto: Ous de raça Prat. Autora: Montserrat Francesch Piqué.

A l'IRTA hem comprovat si la carn del pollastre millorat havia sofert algunes variacions de tipus qualitatiu respecte del tradicional. En aquest sentit, s'ha vist que no, que no ha augmentat l'engreixament de la carn, que es caracteritza per ser molt baix i està comprès entre el 0,4% i el 1,5% en carn fresca. Tampoc no han variat els atributs d'olor, gust i textura de la carn. Destaca un gust ben diferenciat del pollastre convencional, una carn fibrosa i molt poc pastosa. Només el fet que es pugui sacrificar més jove fa que la carn sigui una mica menys fibrosa i una mica més tendra, però això no fa perdre l'atractiu dels consumidors habituals i apropa el producte a uns consumidors que abans trobaven la carn "massa feta". Per altra banda, la cria del millorat es pot portar fins a la mateixa edat que necessita el tradicional per a ser sacrificat i així aconseguim un pollastre amb quasi un quilo més de pes sense altres variacions.

Considerant el pollastre millorat, podem observar que se'n produeixen uns 16.000 a l'any, dels quals 4.500 es comercialitzen amb la marca de la IGP i dels restants un 60% s'engreixen a Catalunya i l'altre 40% repartits per les diferents comunitats autònomes.

Els capons de raça Prat es comercialitzen bàsicament per les festes de Nadal. Un capó de Raça Prat pot arribar a pesar entre 4 i 5 quilos. Si s'utilitza pollastre millorat, és fàcil arribar als 5,5 quilos.

La raça Prat respon molt bé als efectes de la castració. Els capons de raça Prat es comercialitzen bàsicament per les festes de Nadal, essent-ne un producte típic. Solen ésser animals nascuts el mes d'abril i castrats el mes de juny, per tant un capó quan es comercialitza té uns 8 mesos de vida, havent consumit cap a 30 quilos de pinso. Un capó de raça Prat pot arribar a pesar entre 4,5 i 5 quilos. Si s'utilitza el pollastre millorat, és fàcil arribar als 5,5 quilos.

04 Situació actual i cens

A l'IRTA continuem desenvolupant un programa de conservació i estudi de la raça. Aquest programa, sempre referit a la raça tipus tradicional, es desenvolupa en combinació amb l'Associació de Criadors, que mitjançant un conveni reconeix a l'IRTA com la institució per vetllar tècnicament per a la conservació de la raça i per a la gestió del seu llibre genealògic, que fou creat pel DAR el 17 de novembre del 2008. Aquesta activitat, des del 2008, rep les ajudes del MARM a través del DAR per a la conservació i caracterització de les races autòctones en perill d'extinció, la qual cosa està permetent un bon desenvolupament del programa, així com un augment dels efectius controlats. A més, aquesta activitat permet tenir un cens conegut i vigilat, en mans de criadors associats, que dóna una seguretat en front els perills que suposa tenir centralitzats els efectius de la raça.

Pel que fa a censos, per tal de tractar-ho objectivament, ens hem de referir al nombre d'exemplars que tenim inscrits en aquest moment en el registre genealògic, que són 643 femelles i 414 mascles. Aquests animals tenen la particularitat que coneixem quin és el pare i la mare de cada un d'ells, i totes les relacions de parentiu que hi ha entre ells. Es fa difícil fer una estimació dels exemplars que poden existir fora d'aquest

registre, però podem destacar que durant l'any l'associació de criadors subministra al voltant de 4.500 pollets, el 45% dels quals es distribueixen per Catalunya i l'altre 55% per les altres comunitats autònomes. No obstant això, si tenim en compte que any rere any es repeteixen bona part dels criadors que fan les comandes, podem concloure que els pollets que es distribueixen al llarg de l'any contribueixen poc a fer augmentar els efectius de la raça, més aviat es destinen els pollastres a la producció de carn i les gallines a producció d'ous, essents substituïdes quan finalitza l'època productiva. De totes maneres, com que se sap on estan localitzats, constitueixen una seguretat més cara a la conservació de la raça.

05 Adreces d'interés

En primer lloc, podem citar l'IRTA <http://www.irta.cat> que, cara al públic en general, en aquest moment fa una funció d'assessorament tècnic i divulgador dels coneixements adquirits sobre la raça (us podeu adreçar a amadeu.francesch@irta.cat). El desenvolupament de la multiplicació i comercialització, en especial del tipus millorat i sota direcció tècnica, l'IRTA es fa entre la Granja Avícola Torres del Prat, que es pot contactar a granjatorres@hotmail.com i AVIRAUT, una petita empresa especialitzada en avicultura de races autòctones i que es pot contactar a través de AVIRAUT@terra.es. Una altra adreça d'interés de cara a constituir-se en conservador reconegut de la raça, a més de fer-se amb exemplars del tipus tradicional, és la de l'Associació de Criadors pollastreprat@terra.es.

06 Autor

Dr. Amadeu Francesch Vidal
 Director del Subprograma de Genètica Avícola
 IRTA- Centre Mas de Bover
amadeu.francesch@irta.cat